

IRODALOMPOLITIKA.

Az alábbi harcos cikket egy fiatal szegedi költő írta Z u l a w s k i Andornak még harcosabb könyvéről (*Irodalompolitika*, 1928). Azzal a célzattal adjuk közre, hogy a harcokból tisztábbabban kerüljön ki a modern magyar irodalomnak — ma már történelmi — problémája. Szerk.

Zulawski nagyon hasonlít ahhoz a votjához, aki betegségében *Keremetet*, a gonoszság szellemét lóval akarja kiengesztelni, a javulás beálltával azonban malacot vagy birkát áldoz föl helyette s hogy félrevezesse a pogány ördögöt, imája közben is lónak nevezi a birkát, amit Keremet persze nem vesz észre. Zulawski miközben a magyarság tragédiáját siratja, visszariad a nemes paripa lemészárlásától s helyette olyan bárányt vonzol oltárra, mely még önvédelemből sem tud harapni. A modern költészet letaglózása kétségkívül veszélytelenebb s ha Zulawski bűnbaknak szánta, akkor minden bizonytalansággal értéktelenebb is, mint a sallangos harci mén, azonban Hadúr nem olyan együgyű, hogy a nagyhangú samán ajtatoskodásaiból ki ne érezze a turpisságot. Ennyi bűn és mulasztás kiengesztelésére talán még sem elegendő néhány poétát fölnyársalni, csupán azért, mert szerencsétlenségükre új magokat próbáltak elhinteni a hazai földben? Talán mégsem lehet szegény A dy Endrét vagy akár M ó r i c z Zsigmondot is azzal vádolni, hogy mást sem csináltak eddig, mint a magyarság sírját ásták, hogy föltétlenül ők legyenek a „dögkeselyűk“ fajtájuk teteme fölött? Talán ez mégis sok? S azok a forradalmak, melyek Európa minden nemzetét kísérlettek (természetesen egészen ok nélkül, a történelem szellemének megcsúfolásával) talán mégsem a Babits Mihályok és Juhász Gyulák pokoli munkája? S az az erkölcsi válság, melyről Zulawski annyit prédikál tizíves könyvének keresztül, talán mégsem tekinthető a fönti felelőtlen elemek művének? Hiszen, a történelem tanúsága szerint, az elfogultság és a maradiság nemes paripája mindig többet vétett a nemzetek boldogulása ellen, mint azok a bolond lángeszűk, kik idő előtt érezték meg a változások szükségességét, természetesen csak azért, hogy a végén őket égessék meg a tudatlanság máglyáin.

Zulawski önmagabagubózó irodalompolitikája a legszomorúbb félreértése az irodalomnak is meg a politikának is, mert eltekintve attól, hogy elveti a művészetek virágzásának legfőbb föltételét, a szabadságot s ezzel a saját szűk látóköréhez akarja idomítani a teremtő egyént, még a történelmi hatótényezőket sem hajlandó figyelembe venni akkor, amikor elítéli az örök gondolatnak új formáját. Zulawski megelégszik az anathéma elkurjantásával s abban a hiszemben, hogy mindennek megtalálta egyetlen okát, boldogan nyargal vesszőparipáján, mintha az eszmék története ugyanazt az egysejtű primitívizmust igazolná, mely Zulawski kutató szellemére jellemző. — Minden szerencsétlenség okozója, hogy költészet nemcsak Kozma Andor és Jakab Ödön kertjeiben terem s hogy az országban vannak olyan elvetemült művészek is, akik másként mennek gondolkozni, mint Herczeg Ferenc vagy Vály-Nagy Géza. — Körülbelül így lehetne összesűríteni a terjedelmes könyv tartalmát s ha ehhez hozzáfűznénk még azokat a varázsigeiket, melyeket Zulawski minden oldalon elmormol a nagyobb hatás kedvéért, azt hiszem, az *Irodalompolitika* semmi többet nem tudna fölmutatni az itt leírt mondattal szemben. *Bomlasztó dekadencia* és *gyilkos pesszimizmus* minden vonalon, mely aláásta az emberek erkölcsösségét, izléstelen *erotika* és *l'art pour l'art*, mely rácáfol a művészet szociális misz-

sziójára s a népek elkárhoztatását írja lobogójára. Zula wski csak ennyit tud, de arról természetesen megfélekedzik, hogy Dosztojevskij pesszimiz-musa a legnagyobb megtisztulás s Leopardi kétségbeesett fájdalma a legfől-ségesebb leborulása emberi elmének. Ő csak az ízléstelen leírásokról, a szexuális élet izgató ecseteléséről vesz tudomást, mely szükségszerűen eredményezte az ország megcsonkítását, de arra nem gondol, hogy a „bűnösök“, akik az életnek ama részleteit is a művészet tárgyává merték avatni, amiket Zula wski nem engedélyezett, egy olyan ideológiát tűztek ki célul maguk elé, mely nem érzi szükségét a Zula wski-féle *áleszménység*nek és amely a létezését a maga tel-jes valóságában is szépnek vagy nagyszerűnek meri tartani . . .

Janus Pannonius Magyarországa erős volt és hatalmas, pedig a pécsi püspök — mindamellétt, hogy *si dice, che sia stato vergine* — sokszor megenge-dett magának olyasmit is, ami bizonyára megbotránkozta az akkori Zula wskit (akiről persze nem beszél a krónika) s ha figyelembe vesszük, hogy Csezmiczei János még latinul is írt s hogy a reneszánsz se nevezhető éppen hazai termésnek, akkor méltán beszélhetnénk úgy a nagy klerikusról, mint a sokat han-goztatott „destrukció“ egyik előfutáráról. Már pedig ezt talán még Zula wski sem merné megkockázni tekintettel Janus Pannonius föltétlen lángeszére. S Szent István árulója volt-e népének, mert meghódolt az idegen kereszténység előtt, akkor, amikor éppen ezen a ténykedésén múltott a nemzet életbenmara-dása?

*

A művészet kétségkívül társadalmi megnyilatkozás s így szervesen ösz-szefügg az emberi societas minden megmozdulásával. A különbség csupán annyi kettőnk fölfogása közt, hogy míg én a társadalom, a művészet és az erkölcs válságát ismerem el e kor fődeterminánsául, mely éppen önmagára-döbbenésével készíti a szellem képviselőit új és új lehetőségek megteremtésére, — addig Zula wski egy már kipróbált s az örökkévalóságig üdvösnek hitt társadalom, művészet és erkölcs szempontjából ítélkezik azok fölött, akik lelkiismeretük és tehetségük latbavetésével úgy érzik, hogy a múlt dicsőség emlegetése már nem elegendő az új magyarság és emberiség lelki megmentésére. Hiszen Petőfi is, akinek félmjelzetségéhez ma már szó nem fér, volt pesszimista s nem túlzás, ha azt állítjuk, hogy költészetének legremekebb alkotásai éppen a szalk-szent-mártoni sötét időszakra esnek. Kevésbé magyar-e ezáltal Petőfi s mennyi-ben támadható meg erkölcsisége hitének megrendülése miatt? Zula wski hite sosem fog megrendülni, effelől nyugodtak vagyunk, Petőfi azonban nem Zula wski, aminthogy Ady sem téveszthető össze vele.

Vagy Zula wski szemében erkölcsösebb s hozzá keresztényibb D'Annunzio gögös nacionalizmusa, mely minden fajban csak barbárt lát a sajátján kívül s szinte ostoba önhittséggel, leereszkedéssel hódol a barbár Wagner szel-lemének? Akkor Ady Endre kétségbeesett hűsége s küzdelme saját nációjának becsléséért sokkal nemzetibb, sokkal erkölcsösebb és sokkal grandiózusabb. D'Annunzio nevetségessé válik türelmetlenségével, elzárkózásával, Ady pedig véresen szent emberré, mártírrá, prófétává a maga szerelmes féltékeny-ségében, a világ színe előtt elsírt szorongó vallomásában. Higyje el Zula wski, hogy az utóbbi sokkal rokonszenvesebb, mint az előbbi, már pedig mi, magya-rok, sosem szorultunk annyira idegen országok fiainak rokonszenvére, mint ép-pen most.

Shaw Bernát majdnem minden drámájában támadja az angolokat, hol gyarmatpolitikájuk, hol tompaeszségük miatt s nekem, mint nem-angolnak, so-

sem jutott eszembe, hogy ezek alapján megvessem az angol népet. Ellenkezőleg, tisztelem a nagy szabadságot, a nemzeti erények biztos tudatát, mely nyugodtan tűri, hogy angol író ne csak istenítse, de támadja is saját fajtáját. Angliában nem akarnak „állami indexszel“ útjába állani a gondolat szabad terjesztésének s a cenzura szigorítását sem sürgetik, de még a fascista Olaszországban is megengedik, hogy a legszélsőbb baloldal napilappal rendelkezzen. Mért ne lehetnének mi is valamivel biztosabbak a magunk dolgában? Mire való ez az ijedt harangféltreverés az eszmék legártatlanabb moccanására is?

*

A nemzet nem azonos sem egy párttal, sem egy fölfogással, sem egy kormányzati iránnyal, a nemzet a közös tradíciókból kisarjadt *emberek* összesége s mert az *ember* fogalma magába zárja az individuumok végtelen lehetőségeit, a nemzet felöleli a rebellist éppúgy, mint a konzervatív államférfiút, feltéve, hogy lelkiismeretük tényleg benne gyökerezik e közös emberi és nemzeti hagyományok talajában. Zula wski mohó uniformizálási törekvése tehát mindig hiú ábránd marad, legalább is addig, míg az individuumnak mai értelme uralkodik, mert a költők és művészek, a mai problémák bonyolódásában csak egy ponton hozhatók közös nevezőre nemzeti szempontból s ennek kritériuma nem hovatarozásuk makacs hangoztatása, hanem fajtájuk igazi érdekeinek komoly fölfogása, vagyis a *haladás*. Aki kerékkötője a haladásnak, ellensége önmagának, nemzetének és az emberiségnek, mert ezzel tagadja a jövő gondolatát, a magyarság föltámadását fiaiban és unokáiban.

Azzal a naivitással, mintha minden rossznak kútforrásai az eszmének új áramlásai lettek volna (ideértve a forradalmakat s az ország megcsönkítését is) nem foglalkozunk. Aki Tersánszkyt és Ujhelyi Nándort egyszorba írja, aki az egyetemnek figyelmét szinte vállveregetve hívja föl a haladás vonatjára ugyanakkor, amikor tagadja a történelmi kultúrát s a részletkutatások tudományos jelentőségét, az nem érdemesült arra, hogy apróra boncoljuk. Sajátságos egyébként, hogy Zula wski a háborúról mindig hallgat, mintha az legalább is valami nemzetmentő akció lett volna, pedig a háború előkészítésében talán nem csak költők voltak a ludasok.

*

Nevezze Zula wski „nemzetközi pityergésnek“ a „szimbolikus költészetet“, hirdesse továbbra is, hogy a nyugatosok csak azért szagolták a *Fleurs du Mal*-t, hogy rossz magyarok legyenek, szemben a régen elhunyt Bessenyeivel, aki természetesen azért ismertette meg hazáját Voltaire-rel, hogy ezzel a valláserkölcset s a reakciót erősítse. Szegény *Nyugat* nem tehet arról, hogy Zula wskinek legalább százesztendősz távlatra van szüksége, hogy egy kicsit igazságos és objektív tudjon lenni. Proponálja csak továbbra is az állami indexet, esetleg az inkvizíciót, talán egy új Bastille fölépíttetése sem lenne utolsó ötlet, hiszen „nem nagy dolog egy nép“ s még kisebb a művészet. Ha azt hiszi, hogy így kell áldozni a haza oltárán, akkor csak csinálja. Mi tiszteljük az egyéni meggyőződést s csak magunkban gondoljuk, hogy az a kultúra, amelyre mi esküszünk magyarabb, igazabb, emberibb s csak a haladás útján fogja a nemzet széteszlatni a trianoni átok sötét fellegét. Nem féltjük fajtánkat a kor eszméitől, mert hiszünk erejében s egészséges nacionalizmusában, Zula wski pedig tegyen úgy mint a naiv japán anya, aki féltvén gyermekét a betegség dé-

ujabbat

monától, azt írja ki ajtajára, hogy „itt nincsenek gyerekek“. Zula wski is fél az új megpróbáltatásoktól, az idők új szelétől s naivul, mintha ezzel eleget tenne magyar kötelességének, kiírja ajtajára, hogy „itt nem gondolkoznak“. Ez ellen pedig igazán tiltakoznunk kell, megköszönve a sok szép receptet és utasítást, miket miúgy szemünk előtt fogunk tartani vers-, regény- vagy drámaíráss közben.

(Szeged.)

Berczeli Anzelm Károly.

SPORT-STILISZTIKA.

Ép testben ép lélek, ezt mondja a kitűnő közmondás, amiből folyamatosan bontakozik ki a kívánság, vajha minél épebb testtel rendelkezünk. A test ép-ségét, nagyon helyesen, a sport hivatott biztosítani és pallérozni és e tekintetben semmi panaszra nincs ok, mert sportéletünk virágzóbb, mint valaha. Sőt, a sport iránti lelkesedés már ott tart, hogy huszonekét ember játékát negyvenezren is tudják figyelni, három órán át gubbaszkodva egy tribünszögleten, ami már maga is a sport egy nemének tekinthető. Virágzik a sportélet és a testek oly épek, hogy épebbek már aligha lehetnének. A ragyogóan kiépült testekben természetesen a legépebb lélek hánykolódik és csakúgy, mint a test, táplálék, szellemi táplálék után vágyakozik. És vajon hol keresse táplálékát a sporttól épült testben ép lélek elsősorban, ha nem a *sportirodalomban*? Mert ilyen is van, bár a sportirodalom meglehetősen új műfaja a tollforgatásnak, de hogy rövid pályáján is milyen merész ívelésű sikert aratott, azt bizonyítják szép számban tényező orgánumai, köztük egy, amelyik naponta jelenik meg. Szép zöld papiroson, a címe: *Nemzeti Sport*, szerkesztője: V a d a s Gyula dr.

Ez a sokaktól egyedül olvasott sajtóorgánum ápr. 29.-i vezércikkében — mert már sportpublicisztika is van — élénk bizonyítékot szolgáltat arra nézve, hogy ép testben mennyire csalhatatlanul ép lélek lakozik. Szól a vezércikknek labdarugást méltató passzusa imígyen:

A labdarugás színes képe, ahogy rendszerbe foglalják a különböző, csak a nemest és jobbat érvényesülésre juttató vagy azt célzó szabályok, tulajdonképpen ugyanolyan műalkotássá emelkedhetik, mint egy epikai vagy drámai mű.

Ez körülbelül annyit jelentene, hogy egy *dribli*, vagy egy *dugólövés* A r a n y Jánossal vagy S h a k e s p a e a r e-rel vetekedhetik, ha megfelelő „rendszerbe foglalják“. A párhuzamot azonban még tovább is fejleszti a kitűnő sportpublicista:

Szépségek, ötlet, ritmus, lendület, harmónia csillanhat föl benne másodpercről másodpercre, csupa olyan anyag, csupa olyan elem, ami a műalkotásban lényeges, ami megfogja a közönséget, ami tömöríti, illusztrálja az életet, fölillantja ritmusát.

Ez a tömörített élet, ez a fölillantott ritmus alkotja — mondjuk — a jobb-összekötő elemet labdarugás és műalkotás között . . . A labdarugás azonban mégis csak különb valamennyi művészetnél:

Csakhogya amíg a hangjegyekbe vagy szóba megkötött alkotás megszületésétől felkopásáig vagy elfelejtéséig ugyanabban, a formában, ugyanazokkal a fordulatokkal, ugyanazzal a sorrenddel, szigorúan meg szabott szépségeivel nyugózi le figyelmünket és hagyja, hogy fan-